

Csobánka Zsuzsa Emese

Idő előtt

Sokáig sétáltam aztán. Le a Vérmezőig, majd tovább, valaha arra laktam. A sarki házban, ahol nyílik a park, a szelektív kukákkal szemben. Bementem a boltba, régen mindig nagy vita volt, hogy az akkori szerelmemet elcsalogassam oda, mert gyűlölt boltba járni. De egyedül cipekedni már nem bírtam én sem. Tizennégy perc volt zárásig, az előbb a másik boltban, ahol ketten voltunk, az eladók már azon a huszonnyolc percen viccelődtek, ami még hátra volt.

Elöttem itt nők álltak, bort vettek és kenyeret, kártyával kellett fizetni. A kasszás hangosan kiáltott át a plasztikfalon, ő már nem nyit új rolnit, és alig van váltópénze. Zavartan nyúltam a bankkártyámért én is, értettem, nincs mit apróra váltani. Rózsaszín pólóján a felirat kifakult, annyit mosta, nekem pedig bevillant a férfi, aki a Déli pályaudvar aluljáróján billegett át, valami hasonló kontúrtalanságban. Születési rendellenesség lehetett, minden végtagja más irányba indult meg, úgy haladt. Lassabban, mert az irány akarata ellenére meghatározhatatlan maradt.

Bennem forgott a múlt, mint egy mosógép dobja, hogy ugyanígy boltba mentem azzal a férfival, amikor először boroztunk. Fehér nadrág volt rajta és fekete ing, én pedig épp a gasztroenterológustól jöttem. Tükrözést írt elő. Aztán lemondtam három találkozót is. Féltam magamtól, mit vált ki belőlem. Azt éreztem, távoli bolygóra lépünk mindketten, és nem bíztam benne, hogy van elég kötés abban, ami egymás felé lök bennünket öt éve minduntalan.

Közben én mindenféle táncba kezdtem, olyan férfiak felé fordultam, akik ismerős világokba hívtak, de sosem ők döntöttek rólam, mindig én akartam a kapcsolódást. Mert szerettem beszélni. Szerették, ha hallgatják őket. Én meg szerettem elhinni, amit mondanak, hiszen addig sem kellett dönteni, szólni, magamra figyelni. Akkor még úgy gondoltam, a szavakon múlik minden. Amit kimondunk, az úgy van, és képes vagyok megérteni is. Erre ő folyton kérdezett. Okosakat, meglepőket, mintha érdekelné az idegenségem. Ezzel arányosan lett kényelmetlen, hogy nincsenek kész válaszaim.

Minden mondat és kimondó azt tanította, nem értem a férfiak nyelvét. Vagy félreértem, és megbicsaklik, kifordul, törik, mintha inas végtag lenne, a fordulópontok magánya. Mint egy térd vagy boka, ahol lehetőségem lenne az irányváltásra, a változásra, hogy ne akarjak, hanem egyszerűen hagyjam megtörténni, aminek ideje van.

Én neki folyton ellenálltam. Aznap este is, amikor visszaadta a kardigánom, egy hosszú villamosúttal próbáltam felkészülni a találkozásra. Sűrű pára burkolta be a lombokat, nekem meg elkezdte szorítani a szívemet ez az egész, amit életnek hívunk. Sokat gondolkozol, az a te bajod, írta korábban, és igaza volt. Néztem a hirtelen sötétedő várost, a platán leveleit a járdaszegélyen, a lovára gondoltam és a hosszú utakra, amiket végigjár munkájából kifolyólag, aztán a hegyekre, a szász falvakra, ahol meg szokott pihenni. A fényképekben rögzített világra, a letisztultságra, a szellősségre és a térre, amit maga köré teremtett, bármerre is fordult meg. Ami egyszerre hívott, és közben menekültem belőle, mert túl tágas volt nekem, beláthatatlan. Határaitom túli vidék.

Szerettem a csöndjét, bármennyire félelmetesnek is éreztem. Szerettem, hogy az élet vele arról szól, az uborkát csak akkor vesszük meg, ha nincs befóliázva. És bőven elég egy csipős paprika meg egyetlen banán, még ha zöld is, de jó lesz majd éhséget oltani futást követően.

Hazafelé azon tűnődtem, vajon mi helyett fut ennyit, meg kellene-e állnia, gondol-e arra, hogy hol lakik a Jóisten, miközben kikocog a világból. Akkor este már ittasan, kétségbeesésemben neki is estem a kérdéssel, hogy hol van benne a mélység. Hogy tudja ilyen egyszerűen venni az életet, én ezt nem hiszem. Nem értette a kérdést.

A térde és a bokája is bírta. Épp a szőlőt tette a mérlegre, a legnagyobb természetességgel kérte, tépjek műanyagzacskót a gyümölcshez. Elképzelttem, ez így is mehetne, én figyelnék a perforációra, ő pedig megemelné a fűrtöt. Talán pont ennyin múlt, azon a köztünk feszülő néhány éven, hisz akkoriban én is végtelen köröztem. Előbb a szigeten, aztán ott, a Vérmezőn, azzal a másik férfival, aki gyűlölt boltba járni. Ő is maratonra készült. Ennek a férfinak a csöndjére nem találtam szavakat. Engem elnémított vagy cserfessé tett. Nem értettem ezt a bolygót, miféle csillagközi porokat ver fel a lába. Valaki belőlem folyton ott feszeng a Maros utcában egy olyan kapu előtt, amin nincs bejárat idegeneknek.

Amíg vártam, néztem magamat a tükröződésben. Letagadhattam volna tíz évet a színeknek hála, de dohányízű volt a szám, összecúsúzott, minden egyszerre zajlott. A néhány perccel ezelőtti beszélgetés a gyerekkori baráttal, a véletlen találkozás öröme a téren, és az izgalom, hogy mit fogok mondani annak a futónak, ha majd kinyílik az ajtó. A villamosról leszállva balra fordítottam a fejem, ahogy a csikorgást meghallottam. Ennyin múlt, hogy meglássam a régi barátot. Vastag fekete szemüvegkerete mögött megbújít az a huszonöt év, ami eltelt, mióta együtt játszottunk a színjátszóköriben. Ő volt a dobos, én szavaltam, ő volt az, akivel soha nem lett közöttünk semmi, bár ő egyszer részegen bevallotta, éveken át szerelmes volt belém. Hallgattam arról, hogy nekem is megfordult a fejemben, de mindig volt valaki, akibe épp szerelmes voltam akkor, amikor ő belém. Aztán ez valahogy elfelejtődött. Elcsúsztak egymáson a rétegek. Egy ponton elkezdett a sínek mellett a tektonikus lemezmozgásokról beszélni, hogy le kellene állni. Ki tudja, hány villamos haladt el a jobbomon, amikor ott tartott, hogy India nekiütődött a másik földrésznek, és felgyűrte az őstengert. Szaúd-Arábiában ő azzal találkozott. Azzal a mélységgel. Európát már unja, ugyanolyan, de ezek a távoli földrészek egészen különlegesen. Ott van kihívás, ott kell alkalmazkodni, magáról ott tudhat meg legtöbbet az ember.

Különben semmi nem változott, folytatta. Nem váltotta meg a világot, pedig egy világhíres zenekar tagja lett. Mondják, híres. Kényszeredetten felnevetett. Aztán mi végre? Cigit vett elő, kértem egy szálat, pedig tavasszal gyűjtöttem rá legutóbb. Ott, a Széll Kálmán téren meg akartam nyitni azt a forrongó világot, mint a dinnye belül vagy egy tojást, legyen végre szellősebb, kifújható. Valami lék a zártság ellen, ahol be tud surranni a fény. Mert a nehéz és sűrű pára nem a Blahán indult, az bennem kezdett összesűrűsödni, és lett aztán fojtó, fullasztó mélységgé. Az, amire annyira tudtam vágyani, hogy inkább másokból legyen átlapátolható, mert a sajátommal félttem szembenézni. Csak azután persze, hogy kényelmetlen lett mások magánya, félelme, mert nem volt az enyém. Egy lógó lódenkabát, amiben elvesztettem a saját körvonalaimat.

Te, én nem mertem megnézni azt a felvételt, mondtam. Felnevetett, hogy ő sem. Pedig korábban féltve őriztük a tekerceket, VHS-eket, hogy valami megmaradjon a múltból. És akkor a valahai Moszkván ott álltunk, szemben azokkal a régi fiatalemberekkel, akikre ő azt válaszolta, leállította a filmet, mert egyesével pofozta volna fel mindegyiket. Meg kellett volna kérdeznem, miért. Mi az, ami megbocsáthatatlan bennünk, mi az, amit nem tud megbocsátani magának most? Sem ő, sem én. Talán a csöndet. Hogy ma már a felvételek is úgy készülnek, hogy magától forog a lemez, ő csak kicsit belenyúl, legyen belőle valami rá jellemző akkord. De kihagyja belőle a lelket. Rugdosta már annyit az élet, nem akar többet csalódní. Bíbelődött vele eleget hiába. A másik kereszteződésnél aztán bevallotta. Az a legrosszabb, hogy nem mer újra teremteni. Sokkal egyszerűbb a napi rutinba belefeledkezni, mint megengedni magának azt, hogy világokat hozzon létre.

A lámpa pirosra váltott, én letaglózva indultam el a kardigánért, a kezemben még a cigicsikk és a rágó, vártam, hogy szembejőjön végre egy szemetes. Üzenet érkezett, kérdezte, felmegyek-e. Ha film lettem volna, az utcasarkon vijjogó mentőautóban valaki belőlem halt volna meg ott. Ahogy viszik a János kórházba, leáll a szív a jelenet szerint, defibrillál, mert azt pötyögöm, hozd le, kérek.

Tizenhat lehettem. Vagy tizenhét. Akkor még színésznő akartam lenni. Hosszú ruhákban vonultam végig idegenségem és kiválasztottságom felelősségteljes tudatában, azzal a pökhendiséggel, hogy engem nem ért meg a világ, pedig mennyi mondanivalóm lenne neki. Ott kezdtem el összetöpörödni, és elhinni, hogy nem fontosak a szavaim, maradjak inkább csöndben. És akkor egyszer csak kinyílt a kapu, a tükröződés megszűnt, a futó belépett a képbe, a helyemre, jobb kezében az összehajtogatott kardigán, a balban egy vászonszatyor.

Az illatára tisztán emlékszem. Mentegetőzni kezdett a késés miatt, nemrég ért haza futásból, úgy ugrott ki a zuhany alól. Amikor írtam, hogy közel vagyok. Félrenéztem. Finom, friss tusfürdőillat. Hirtelen öregnek éreztem magam. A testet akkor léptem át, nem mertem volna megint megérinteni. Korábban abban maradtunk, mindketten mást keresünk, máshol tartunk, hiába a vonzalom, én meg akarok állapodni, ő még a világra éhes. Mesélt a hegyeiről, amiket készül meglátogatni, én meg a spanyolokról, hogy várnak a baszkok, a felszínen fecsegett az élet, közben ki akart szakadni a szívem. Hogy min múlik az, hogy nem lépek felé. Hogy min múlik az, hogy ő sem oda hozzám. Mi történt akkor, amikor engedtem, hogy megérintsen? Mitől kell elköszönni, amikor zavart mosollyal kezembe veszem a kardigánt, itthon beleszagolok, maradt-e belőle, de semmi, aztán mosást indítok, sötéteket.

Kérdezte, merre megyek haza, rendben leszek-e. Hálás voltam, hogy engedett, legutóbb meg épp azért, hogy megvárt velem egy buszt, ne legyen bántódásom. Az villan be, ezt csinálja öt éve. Ott áll, hogy ne essek nagyot. Mutatja, hogy milyen egyszerűen szép az élet. Aznap éjjel, amikor nála maradt a kardigánom, nem jeleztem időben. Egy megállóval később szálltam le, és billegve botorkáltam haza, nem emlékszem, hogy jutottam el az ágyig. Másnap költöztem, ébredés után úgy emeltem a puha papírdobozokat, hogy émélyegtem közben mindattól, amit most átviselek a városon. Oldalra fordultam, amikor elhaladtunk az utcája és a bolt mellett, intettem, ahogy szoktam, mint a múltnak szokott az ember, ha áthaladva rajta visszanéz. A bor fehér volt és erős. Talán dalmát. Arra koccintottunk, hogy indul az új életem.

Elképzeltem, hogyan ütődnek a földrészek. Láttam, hogyan nyílik meg az arca, és engedi meg ő is, hogy azokat a régi halakat és növényeket megérinthessem a valóság sivatagán túl. Szép a szeme. Zöldes, mint a föld, ha friss fúvel vetik be, és áttetszően tiszta fénnel tud ragyogni benne az ég. Szerintem mindketten láttunk egy kicsit többet a másiktól aznap este, írta. A barátom is ezt mesélte. Órákon át kellett autózni, hogy eljusson az ember az End of the World nevű helyig, és az tényleg olyan, amiről nem lehet beszélni, sem összehasonlítani mással. Olyan nincs még egy, szívott bele mélyen egy utolsót a barátom a cigarettába, az enyém is végigégett. Mondtam, menjünk. Engem várnak. A mentőautó akkor indult el a kórház felé.

Beck Tamás

Bolondéria

Vágta, hasogatta a fát szünet nélkül Szabó. Hajnalban kezdte, s rendszerint csak a sötétedés kergette haza. A falubeliek kihasználták e félnótás bolondériáját, mindenki őt bízta meg a melóval. Ősz derekán halomban állt a tüzelő minden udvarban. Szabó még fizetséget se kért. Kevesen tudták itt, mi áll az ápolatlan fiatalember kényszeres cselekvésének hátterében, Márton pedig e kevesek közé tartozott. Szabó elcsappott diákként költözött ide a közeli egyetemvárosból, és magával hozta onnan rögeszméit. Eredetileg atomfizikusnak készült, de beleragadt a fejébe a gondolat, hátha egyszerű mechanikai behatás is előidézheti a maghasadást. Ahogyan lesújtott a fejszével a tuskókra, újra meg újra várta a sok ezer TNT hatóerejével egyenértékű robbanást. Gombafelhőt álmódott a falu fölé.

Márton persze olyan volt, mint hajdanán Katalin cárnő: naphosszat elnézte volna salétromos falú szobájának ablakából ezt a bizonyos értelemben sziszifuszi munkát. Ha olykor megunta az eszelős siheder monoton mozdulatainak figyelését, nemrégiben elhunyt anyja elektromos kerekesszékebe vágta magát, s ráérősen végiggurult a ház összes helyiségén. Beleszimatolt a falinaptárokkal kitapétázott toalett csöppet sem ibolyaillatú légterébe, szétugrasztotta a lakomára összeverődött egereket a spájzban. A hálószobában Márton többnyire megrohanták emlékei, holott megfakult fénykép sem őrizte anyja arcvonásait az éjjeliszekrényen. A néhai asszony utolsó perceiről tanúskodott viszont a megannyi ránc halottas ágyának lepedőjén. Márton minden alkalommal maga elé képzelte, ahogy anyja sikítva dobálja magát a kopott huzatú fekvőalkalmatosságon, kitépi jobb karjából az infúziót, és vállon rúgja a körülötte sürgölődő ápolónőt. A temetés után átmeneti időre költözött haza Márton az egyetemvárosból, és mindenkinek azt hazudta, hogy még nem volt érkezése rendet tenni a hálóban az anyja után. Valójában vonakodott kisöpörni az asszony jelenlétének nyomait egykori közös otthonukból. Dermedjen csak meg az a pillanat, mely elszakította imádott szülőjétől.

Márton sokszor felidézte, hogy az Alzheimer-kór először anyja rövid távú memóriáját kezdte ki. A hosszú évtizedekkel ezelőtt történetekre tökéletesen emlékezett. Arra is, hogy süldőlány korában, a front ideérését követően, megerősakolták a szovjet